

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по лични врста, које из гармонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 7, за сваки даљи пут 5 н. Осим тога за жиг укупно 30 н. Донеси се шаљу у редацију и предлата администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

Број 98.

У Новоме Саду, у четвртак 26. октобра 1867.

Год. II.

Нови Сад 24. октобра.

Француска војска наново у Риму! „Монитер“ од 21. окт. (2. нов.) јавља: „министар рата добио је од генерала Фалбија из Чивитавеквије депеше од 19. (31.) окт., по којима је генерал Димон ушао у Рим са бригадом Полес. Римљани су примили војску (Француску) одушевљено“. У једном телеграму из Тулона од истог дана вели се: „Французи су заузели Рим 18. (30.) окт., а ни једне пушке извадили нису. Рим је подицуо миром.“

Званичне Фиорентинске новине потврђују да је и војска италијанска у папину државу ушла. Оне су донеле и распис краљеве владе којим се објављује тај улазак војске дипломатским заступницима италијанским код страних дворова. Распис тај од 18. (30.) окт. гласи у главном: „Септембарски уговор намећу се Италији обавезности, које је врло тежко испунити. Више чета успеле су, упркос стражарењу од стране војске, да продр у папину државу. Уговором је определено време за које се надамо постићи помирење између св. столице и Италије. Та нада преварена је, усед одпора свете столице. Влада се не може убедити, да садашње околности чине нужним посредовање (интервенцију). Папина војска доста је за одбрану своје заставе. Прогривно нашим опоменама француска влада закључила је да посредује (интервенише). Упућена нашим достојанством и интересима, влада је војски заповедила, да границу пређе. Војска је упућена, да у заузимању неколиких тачака папине државе опет поврати мир народу, који се са свију страна влади обраћа и у заштиту иште. Војски је заповеђено, да намећене власти свуда поштује. Француским посредовањем пренамерно је стање ствари које беше септембарским уговором постављено. Влада се морала поставити на исту тачку, на коју се поставила и друга страна уговарајућа, да би у подицуо једнаком положају нове преговоре увести могла. Надамо се, вели се најпосле у распису, да ће преговори изићи на коначно решење, које ће задовољити народне тежње, и уједно осигурати папи достојанство и независност, што су му нужни за испуњење његовог божанског позива.“ Исте новине од 19. (31.) окт. пишу: „наша војска прешла је папину границу. Француска влада зна врло добро, да тамо где се италијанска застава вије, ред се заштићавати и сва велика начела чувају се. Са одушевљењем прима народ нашу војску, која није послана ради грађанске борбе, нити је уобште определена, да несрећу прави, него има да одржи она начела која сачињавају почетак нашег обновљења и суштину наших предања. Корак који је влада учинила, припомоћиће, да генерал Гарибалди неостаје на томе, да се повећава озбиљност положаја у коме лебдимо, него да послуша мудри савет, по коме се жељено умирење земље и решење римског питања овим начином далеко даље постићи даје. У сваком случају влада краљева има свест, да је своју дужност учинила.“

Где је Гарибалди! Непотврђује се, да је покушао у Риму ући. По „Монитеру“, он се са својом војском налази у околини Рима. То потврђују и последње вести из Фиоренције, додујући, да је он одбио позив, да се натраг повуче, па се у Монте Ротондо обманчава.

Како да Гарибалди неуграби Рим пре Француса: то наравно не може питати здрави разум, који зна, да се са шаком четника не да скоком куд и оком. Али је питање: зашто да краљева војска пре Француске Рим незаузме? У том случају тежко је предоставити, да би Наполеон III. смео улести се у рат са Италијом, у ово време кад само мудрим избегавањем судбоа на страни своју царевину одржати може. Да би Италија у римском питању достојанствено изгледала мале, кад би њена војска пре Француске у Риму била: то је по себи јасно; а догађаји ће показати, колико је она „своју дужност учинила“, кад је после француске војске своју војску у папину државу послала.

Париска „Франс“ изјављује, да је услед уласка италијанске војске у папину област подобрај постао гори, и да је, шта више, француска част тиме дубоко повређена.

О прогласу италијанског краља, што смо у прошлом броју саопштили, „Монитер“ вели: „више листова тумаче проглас краља Виктора Емануила као неки позив, да се римско ни-

тање расправи између Француске и Италије искључиво. Исти листови труде се дати томе значај пристајања, без погледа на наклоност са којом је француска влада примила тежње за одржање реда, и за поштовање уговора изјављено у том прогласу. Влада француска претекла је таква тумачења објавом свога расписа од 13. (25.) окт. (в. прошли број). У том распису неоставља се сумња о намери царске владе, да изложи проматрању свију сила питање које се тиче целе Европе.

По једном телеграму из Беча од 19 (31) окт., аустријски министар Бајет имао је у петак 20. т. м. отићи у Лондон, да би увео преговора о римском питању; у тим преговорима учествовале би само велике силе. Будберг, и Лајоне (посланици у Паризу) први за Русију, други за Инсеску, изјавили су, да би се европска конференција за римско питање само онда примила, ако јој се неби поставило за услов одржање светске власти папине. Да ће се успети, да се конгрес сазове, о томе се сумња.

Ново италијанско министарство састављено је под председништвом генерала Менабреа, познатог са свог пријатељства спрам француске владе.

Русија, Француска, Прусија и Италија предаде су турској влади, као што „Петроградски Журнал“ јавља, изјаву којом скидају са себе сваку одговорност у питању источном, и остављају је на порти, којој уједно и сваку моралну подршку одричу. Уз исту изјаву приложен је и један распис, у коме се расјасњава шта је Русија чинила, да би се спречили устанци на Истоку, и колико се трудила, да би се ограничиле последице портиног упорства, које долази од немешања европских сила у догађаје на Истоку. Начело немешања (невентуреније) поштовање се од стране Русије и Аустрије, ако порта у испуњењу својих дужности буде остала у границама човечности.

В. везир Али паша издао је проглас на Крифане, у коме вели, да је рок примирења истекао, и да се он мора енергично заузети за умирење Кандије и за преображај политичне управе њене. Царска војска заштићаваше, по везировим речима, мирне обитатеље, хватајући сваког добровољца, а сваки турски поданик, који би оружаном руком, или иначе устанак подпомагао, даваће се под мачовити војени суд.

Цариградски „Левант Хералд“ од 11. (23.) окт. јавља, да је србски заступник у Цариграду поднео порти нову посланицу ербске владе, у којој се пресудно захтева: 1) пензија за фамилију убијеног Цветка на „Германији“ код Ручуца, и 2) да се збаци Митад паша, под чијом је заповешћу Цветко убијен. Србско захтевање подпомажу, по истом листу, Русија и Аустрија. Досад је порта одрицала захтевано задовољење, али Фуад паша има, вели се, толико осетљивости политичне, да неће заштићавати Митад пашу о тропишу одношаја са Србијом. Сва је прилика, да ће тај паша сметнут бити.

Председник министарства, Гарашанин, изнео је пред скупштину у Крагујевцу, услед захтевања неких посланика, званична акта о врвном догађају на „Германији.“ Међу тим актима нема и последње посланице о којој „Левант Хералд“ јавља.

У протоколима михољске скупштине, као што их саопштавају званичне „Србске Новине“, потврђује се, да се на тој скупштини чуло гласа за онака јамства слободе, каква смо и ми увек искали. Тако под бр. 60. истих протокола читамо: „Посланик среза рамског, посланици округа јагодинског, посланици округа прирочког, посланици Смедерева и Пожаревца предложили су, да министри буду одговорни народној скупштини. Под бр. 86. стоји: „Посланик вароши Јагодине, прота Јован Јовановић, посланик вароши Ловнице, Панић, и неки посланици округа пожаревачког и округа прирочког, као и посланици из округа кнежевачког, и посланик вароши Смедерева, предлажу, да се узакони слобода штампе.“ Под бр. 105. пише: „Посланици округа јагодинског: прота Јован Јовановић, Арсеније Жикић, Сима Јавићјевић, Вуица Милоновић и Тодор Обрадовић и посланик вароши Пожаревца предлажу, да народна скупштина сама бира себи председника, подпредседника и секретаре, а не да их кнез поставља.“ — Го-

спода министри, имајући скупштину под својом војеном командом, могли су, наравно, без тежобе учинити, да сви ти предлози неуважени остану; утолико важнији остају они за историју политичног прерођаја Србије.

МАЂАРИ ПРЕ И САДА ПРЕМА САБОРУ ТРОЈЕДНЕ КРАЉЕВИНЕ.

Ево је 7 година дана, како је октобарска диплома света угледала; седам је година већ како народима аустријским та диплома, тај дан и жељено изјекивани државни акт, зајамчи уставну владу, уставни живот у држави аустријској. За ти седам година саборисало се на све стране, за ти седам година сазивани су сабори земаљски, али су понајвише ге infecta распуштани. За ти седам година измењаше се неки министри, па с њима и различити системи њихови, само је народ остао увек један и исти, и само је његов правда остао један и исти. И од сви министара за ти седам година ни један у свом подухећу није успео, само је ево у последње ово кратко време министар Бајет својом одважношћу створио сасвим нову епоху у историји аустријској. Што пређашњи министри немаше успеха, томе нећемо да испитујемо узроке. Али нећемо а да не испитујемо узроке, зашто од времена октобарске дипломе па све до данас још никад наш ерско-хрватски сабор успео није? Зашто су између народа и владе, и између самог народа одвојаји и данас још увек неууређени, осим одношаја једни сретни Мађари?

И седам дане година Хрвати и Срби у неизвесном стању тако проведоме у троједној краљевини. Разлиће се сабор год. 1861., а незнадосмо на чему смо; развиће се и сабор год. 1865. па и год. 1867. и ми остаемо увек у неизвесном старом стању. Па у тој ето неизвесности нашој изиђе ево краљевски распис од 8. (20.) окт., који опет сабор наш одређује. Тим поводом ево дакле неколико речана ови, неби ли у ово по нас одвећ важно време колико толико и расјаснеје ствари допринели.

Узроци с којих до данас небеше нашем сабору успеха, били су до времена министарства Бајетова они исти, с којих и мађарски сабор као и сви многи други сабори неуспеше. Адресе и закључци нашег сабора немогоше се пре министра Бајета одобрити из пети разлога, с којих се на закључци мађарског сабора потврдити немогоше, из разлога најглавнијег, „што се закључци саборски неслажу са интересима целокупности монархијске“; тако су обично гласили одговори на саборске адресе. За то су време увек бечки званични листови по свету трубили, да су сви закључци и нашег и мађарског сабора само последица претеране опозиције, а не праве и истине воље народа, ма да је та тако названа претерана опозиција мало не све гласове сабора бројала. За то време дакле бесно и ми и Мађари бечким званичним листовима опозиционари, опозиционари за то, што нехтедосмо ни ми ни Мађари у Беч у рајхсрат. Мађари онда делише с нама заједно исту судбину, они одобраваху онда ону нашу у Бечу тако названу опозицију. У Бечу говораху и за мађарску и за нашу саборску већину, да она са претераности својом народ и материјално и морално убија, — али се при свем том ни наша ни мађарска саборска већина недаде одвратити од свог правца. Све су то нама онда одобравали Мађари. — То је тако било све до времена ante Baistum natum као аустријског министра.

Али Бајет, као министар, аустријски није нашао за Мађаре, да се њихова саборска захтевања са интересима целокупности монархијске неслажу; он се уверио, да је већина сабора мађарског законита, да је њена воља уједно и воља народа, и Бајет дакле није нашао разлога, зашто да се Мађари по закључку саборскоме незадовоље. И тако дакле добиле Мађари све што искахе. Тиме држаше министар Бајет, свршена је и наша ствар у троједној краљевини, те мишљаше, ако и није баш сасвим свршена, да ће је Мађари изравнати и свршити. Али се ту Бајет преварио, а преварили су се и Мађари, који су мислили, да ће с нама, ако не баш одма, али свакако пре готови бити, него што је с њима аустријско министарство готово било. Мађари поче-

ше одма нама да буду оно, што нама и њима пре антебајетово министарство беше. На питање дакле то, зашто се ми са Мађарима сада невравамо, одговор је прот и лак тај: што сада Мађари нама ону исту песму певају, коју су пре и њима и нама уједанпут Шверлиновци певали. Мађарима се сада неслажу наша захтевања са интегритетом „Мађарорсага“; њима је сада наша саборска већина претерана опозиција — ма да ова броји знатну већину гласова саборски, и мало не све гласове бирани заступника народни. Мађари и њихово слепо оруђе — наши магнати и бесавестни и понајвише безначајни мађарони — омамљују народ наш, да наша народна већина својом тобоже претераности народу у материјалном погледу само штоди, јер заводи народ у политичко неууређено стање и у то стање га завлачи. Па и сада, кад нам ево опет предстоји сабор, и сада то народу нашем предлажу Мађарони, мислећи тиме народ заваравати и уметну мађаронску већину за сабор спремити. Али наша народна странка, по њима тако звана опозиција, ваља да се држи и држаше се у будуће као и до сада; ко њу за то осуђује, тај није пријатељ слободе, није пријатељ човечанства, тај није за дух праведна, тај је у старим натражњачким идејама огрезнуо. А јавно мњење, тај једини праведни и непобитни судија, никад то осудити неможе и неће, па ма да је за сада, ва овај момент, баш народу и од штете материјалне, јер се корист моментана за љубав боље будућности свагда жртвовала и жртвовати мора. Ми стојимо на бранику човечанског и природног права, ми иштеммо што човека човеком, што народ народом прави; ми иштеммо подпуну слободу народну; ми иштеммо у свему паритет са народом мађарским, а нећемо господство једног народа над другим. Па је ли то нечовечно? Нисмо људи, ако одступамо од овог права, које је сваком човеку, па и сваком народу уређено — од права самоопредељења, самоуправе и слободног располагања са самим собом и са оних што је наше. Нас у нашем стању идеја времена подупире, па ако баш нашу тежњу, наш труд и сада сила усратити, неће зато ипак уништити идеју, која је једном у нас поникла; идеја невољима живи.

Ваља сада да будемо приправни на ма каква средства противу нас намењена, и да се недамо одвратити од свог правца. Нека нам одпуте још учитеља, професора, чиновника и остали наши ваљани људи из бивових служба; нека нам уклоне и опет бискупа нашег, али неће зато ипак моћи уклонити цео народ и народну свест. Уверимо сада Мађаре и нашу садашњу владу, да још није опозиција бискуп сам, него сав народ и народна свест. А је ли и могуће да буде друшћине услед досадашњег поступања наместног бана нашег? Зове ли се то поштовати право уставног и слободног живота народа једног, кад му се по вољи смеју учитељи, професори, чиновници и сви од владе зависни људи, ма они најзаслужнији за народ били, на најпростији и најгрознији начин, а без икаквих узрока, прогањати? Тим начином, талим у Бечу уставним поступањем мислила је мађарска влада код нас, код народа нашег стехи популарност. Победа аристократије и целе садашње мађаронске странке на овом идућем сабору била би победа плењства над народом, победа силе над слободом, и народ би сам дао печат нездравости за уставни живот, за слободу и самосталност. Тврдо надамо, да се народ никаким средством неће завести дати, да у предстојећим изборима саборским сам против себе ради.

Идемо да видимо, шта је и у колико је досадашња влада Раухова, влада наше саборске мањине, влада мађарона наших у народу нашем успела.

Баса Ђурђевић, Осечанин.
САЗИВ ХРВАТског САБОРА.
— Пешта 20. окт.
Црна тачка, коју је Наполеон III. на политичном небу приметио, све се већма ширити; облаци се са запада и истока све већма завлаче — и као муња сред облака севну и опет хрватско-србско питање. Види се и по том, да се епоха нешто спрема, јер се ити, да се

унутрашња питања реше. — Како? То је друго питање.

Бајет мисли, да је са преколитавањем Славенима, наиме са Чесима готов; оставио је, да се „рајхерат“ бави са унутрашњим уређењем Аустрије, сам са Андријем хити, да алијансију с Французима начини, а са Енглезком покуша, али је пут тај сигнализован ракетом хрватског питања — види се, да се приуговљава пут источном питању.

Да би по Аустрију и Угарску добро било, да се хрватско-српско питање пре спољашњи заплата на задовољство Хрвата и Србаља реши, о том нема сумње — али да је начин, којим се то постићи тежи, и последњим краљевским одписом од 20. окт. проглашен, и да успеха имати неће, то се унапред рећи, и прорећи може. Да оставимо на страну, што кр. одпис сабору у Загребу за задатак поставља, не да о томе расправља, која су заједничка дела, и како ја расправљати ваља, но да само о том расправља, како ће Хрватска и Славонија у аустријско-угарским делегацијама с једне, и на уг. сабору с друге стране заступљена бити, то ћемо поглавити поглед наш бацити на сам састав сабора.

У уставном животу и у уставној држави поглавита је ствар састав сабора, илти одредење, из колико ће се и какви чланова сабор састојати, и по ком ће и каквом реду чланови у сабор доћи. У том обзиру важи као најсветије начело, да се промена у саставу сабора и у изборном реду уставно само са сугласијем постојећег сабора и владатеља догодити може, свака промена пак без саизволења сабора да је не само незаконита, него и у највећој мери опасна, јер ако један фактор законодавства — круна — састав сабора и изборни ред по вољи мењати може, онда је крај уставности и уставном животу; онда се заступништво народа по вољи удесити, државна машина по вољи навити може, и сабор постаје играчка у рукама владе. Зато су народи, кои на устав, на непрекидност уставног живота много држе, увек највише око тога бдили, да се састав сабора, да се изборни ред ни у чем не окротише, по вољи намете. Међу ордонама Карла X. 1830. год. које су револуцију у Паризу изазвале, биле су најглавније оне, које се слободне штампе, и изборног реда тичале. У Енглеској би давно била друга револуција, да и сама мложина народа, која са реформама у саставу сабора и изборном реду теже, не поштује то начело, да се све то из себе развити мора, и да се самовољно или једнострано било овгоре било овдове не да променити, док је о уставном путу реч.

Шта чини пак краљ. одпис од 20. октобра? Окротише и састав сабора и изборни ред за хрватски сабор, окротише у пола — али ипак окротише, и то у такој мери, да сабор сасвим други вид добија.

Краљ. одпис потврђује закључење сабора у Загребу, по ком, да одсада само 66. изборни заступника буде, али је исти сабор и то додао, да немају сви великаши и прелати особног гласа, него је смањено, и одређено број њихов; да није то урадио, не би смањено број изборних чланова; не би за љубав мањег трошка сабор упливу и преваги великаша на мисао и немилост предао; зато је сабор и закључно, да само једно с другим стојати

ПОДЛИСТАК „ЗАСТАВИ.“

Вузепе Мазини и религиозна страна италијанског покрета.

(Продужење.)

Узмимо, да је нешто могућно — што је немогућно те да се кривици поправити могу; узмимо, да је пошло за руком јансенистима или другим реформаторима, те да се заблуде папе смиљују и постиде од свог првашњег начина живљења, онда би то само причинило, да папства нестане са света с већим достојанством, никако пак неможе папство бити ово што је некад било — закон и правац народне савести.

„Посланство је папства прошло и испунило се, та велика и света мисија, па ма данашњи фанатици ребеље издан друкчије бубаше измеђући повесеницу и опадајући душу и карактер човечанства у прошлости. Још је пре шест векова прошло и испунило се посланство папства и нема ти ђенија, нема те чудновате јаке воље, којата ће оживити на ново. Иноћентије III био је последњи прави папа. Он беше последњи папа, који предузе, да утврди супремацију наравственог закона изнад бруталног насиља и временог господарства, да постави дух више материје, Бога више цара.

„И то беше у истини мисија папства, то беше његова тајна моћ, што јој се сваки одважаше и драговољно потчињаваше пуних осам столећа. Та је мисија оличена у једном од највећих Италијана по ђенију, по добродети и тврдој вољи — у Гргуру VII па и опет не пође за руком ни њему самом, да ону мисију продужи. С оним, што после Иноћентија III дође, поче папство пропадати; престаде да-

може: и по општем правилу уставности зна се, да круна неможе у саборским закључењима што изменити, и место народне воље своју поставити, но само да има право, измените точке, сабору ради новог претреса повратити.

Погрешна је у краљ. одпису не само то, што окротише, него што ствари вид даје, као да овде нема окротицања, као да је све у свом реду, и очевидно је, да је онај, коме је тај „expiens“ на памет пао, мислио, да је изнашао „камен мудрости“, јер заиста, на овај би начин влада до своје цели дошла, и опет би вид имало, као да је уставним, правим путем до тога дошла. Краљ. одпис санкционише изборни део сабора — и то би било уставно; узграђује потврђење закључења, по ком се неким великашима и прелатима особни глас одузима; наравно по видимом и то би уставно било, јер су то „стечена права“ (jura quae sita) која се бајати немогу без саизволења дотични особа увинути, или бар не доводе увинути, док круна на то не пристане.

Али то је све обесна. Великаши и прелати саставни су део сабора, једног и истог законодавног тела и дома, и за њи је закључење већине меродавно, иначе би на уг. сабору 1848. године глас мањине довољан био, да осујети, да се право заступништва не разпростре на цео народ, или бар да се племићима особена права неодузму; а што се санкције круне тиче, та се овде, где законски предлог сачињава, неможе делити и ценати, у нечем давати, у нечем одрицати, јер би тако на скоро устав и законодавство прорешетани и у валовима самовлашћа подављени били.

Каже се у кр. одпису, да је пређашњи саставни и изборни саборски ред био уставовљен „ад хок“, најпре само за г. 1848. па онда опет у битно промењеном виду за год. 1861., и напоследку за г. 1865. Но из тога ни најмање неследује право круне, да може и опет тај ред мењати, а најмање да га битно мења. Саборни и изборни ред од 1848. године постао је вољом обе стране меродаван и уставан; ако је тај ред 1861. г. променут, опет је промена важила с накнадним привољењем сабора; осим тога 1861. год. био је прелаз из неуставног у неки уставни живот; 1865. г. избор је чињен по истоме реду, и тим је тај саборни и изборни ред и обичајем утврђен; кр. одпис каже, да је и год. 1865., тај ред само за сабор од 1865. задржан — али се ту подразумевало, и подразумевати морало, да ће у течају те саборне периоде бити нов саборни и изборни ред уставним начином уставовљен, као што је од стране сабора и било; а што влада није круни саветовала, да овај нови и услед примедба круне поправљени ред потврди, то јој још не даје право, да место досадашњег у три сабора употребљеног реда нов окротицати може.

Кр. одпис смањује цензус од 5, 20 и 50 ф. на 5, 15 и 30 ф., но према ја ово демократичније, то ипак неможе се окротијком увести.

Из свега тога следује, да сабор на основу новог окротицаног саборног и изборног реда неће уставан, па по томе ни законит бити, најмање пак, да ће вредити и поколења обавезати моћи за оно, што би у најбитнијим, животним стварима троједеи краљевине закључно.

Види се, да је поступак овај копијатура подобног спрам Чеха. Види се, да је гроф Ан-

вати и уливати живота човештву. После сто година покварише се на скандалан начин и виши црвени поглавари, а код ниже класе зарази празноверица и један другогаче поче гонити. После сто година удружи се црква с царевима, а после опет сто година беше им слушковиња и изгуби једну половину Европе.

„Од оног је времена папство падало и малксало, да је дошло до овог стања, као што га сада видимо — како је без икакве моћи одушевљења и цивилизације; како се не развија ни у вештини ни у животу; како незна ни за какво осећање дужности, ни за какву жртву, ни за какву веру у своје сопствено одредење; како га држе само туђи бајонети, како држе пред лицем народним и како га је оставило човештво, које тражи на другом путу стазу напретка.

„Папство је изгубило данас моралну исповед, изгубило је целу право и извор делатности. Пре је папство радило друкчије и мислило друкчије о Богу него што се данас мисли, пре је оно друкчије судило о животу а данас се увидело да од тога нема ништа, пре је друкчије мислило о наравственом закону а данас се сасвим друкчије о тиме мисли, пре се друкчије помишљало решење вечне проблеме између човечанства и божанства а данас су дух, срце и савест људска одбацила те традиције.

„Испрела се и сама догма што ју је некада црква претстављала. Нико јој више не верује, нема моћи да уједини и руководи род човечији.

„Да би она места добила, мора престати папство. И наша је дужност, да то јавно признамо, да ништа не тајимо и дволичимо, да

драши од барона Бајета научно унутрашњу политику водити, јер да је то посао уг. владе, о томе нема сумње — извештени смо, да је уг. председник министарства на неко време пре поласка свога у Беч и Париз већ у Десаковом клубу наговестио, како су наши начини, по ком ће само неколицина од изборних заступника требати, па да се добије већина за владине предлоге.

И ми увиђамо, да ће се на овај начин успети, саборску већину створити — али је баш начин тај неуставан, незаконит, и зато му и резултати неће законити бити.

Рађа се питање: да ли треба бирати заступнике у тај сабор, или не? Изоставити изборе, опасно је, јер ће се увек неколицина наћи, који ће изабрати противне људе, а влада, која и онако зна, како у народу стоји, но која јавно исповеда, да ће „Славене у буџав да стера“, и којој је дакле само до форме пред страним светом стало — она ће и са таким заступницима своје терати. Ако се представкама са свију страна не да цела ствар осујетити, т. ј. влада привољети, да окротијку натраг узме, и или законски предлог о саборном реду цео, као што је, потврди, или на основу досадашњег реда сабор и избор допусти, то онда не остаје друго, до избор, али се морално обвезним упутством, да народни заступници из сабора са протестом иступне — а маскрирана сила нека чини своје; свака сила за времена. Поглавити је, да се успе у избору толико народних заступника, да се по изласку њиховом сабор ни установити (конституовати) неможе.

Жалостно је то, да се влада усуђује, круни таке савете давати; да се усуђује то на очиглед таким спољашњим приликама, и на прагу тако важни и замашни догађаја чинити; најжалосније је пак, да угарска влада — влада из средине једног народа, који се радо „вистешким“ назива, тако кријумчарским путевима и средствима притиче, и од интриге очекује оно, што силом не сме, а правом не може да добије — но прошла су времена и силе и интриге; сунце народне свести у Срба и Хрвата повисило је одскочило; комо времена не да се зауставити — нисмо само ми, Кошут је у свом трећем писму казао, шта „Мађарску“ у оваком стању ствари постићи може.

ДОПИСИ.

X. — У Пешти 19. окт. У седици уг. сабора од 18. окт. било је неколико веома занимљивих привора; прво при самом извештају које га је поднео одбор десеторице у ствари Бесермињијевој а друго при говору министра Венхкајма, кад је исти одговарао на интерпелације и правдоа владина поступак против хевешке жупаније. Као што сам у прошлом допису напоменуо, одбор је за то, да сабор дозволи јавноме тужитељу да може повести истрагу и подићи парницу против посланика Бесермињија, у извештају је она иста аргументација, коју сам вам пре са две три црте обележио, т. ј. да ће се иста истрага водити као против уредника, а не посланика. Пошто је прочитан речени извештај, даде председник прочитати писмо од Кошута, које је председнику ради саопштења сабору дошло, и у ком Кошут изјављује, да је Бесермињи штампано писмо његово са његовим на-

слободно речемо а не да се чини као да и нападимо и поштујемо, јер то у истини растрча само проблему а никако је не решава, ипаче се у будућност неможе пре загледати док прошлост није сахрањена. Развлачећи прелазно доба можемо још причинити, да се рана упали.

Пад човечији и његово избављење била је животна формула и жиотни закон, но коме је папство суштествовало и своју мисију испуњавало. Логична и неизбежна последица те формуле беше:

„Међу Богом и човеком мора немо посредовати.

„Треба веровати у непосредно и непроменљиво богојављење. Ово богојављење чува особита класа — наравно треба да је једно лице у средини.

„Човек се својим трудом не може од греха избавити, већ му треба посредник а недела, треба му милости и предопредељења а не слободне воље.

„Човечији се род дели у избране и неизбране.

„Једни су блажени а други вечно проклетни.

„Но пре свега: између неба и земље постоји дуализам, постоји двојство међу реалношћу и идеалношћу, међу човечијом цели и међу светом што је падом проклет и осуђен; нести може човек достићи ту цел а то с његових несавршених смртних елемената.

„Оно религиозно еједињење, што дође иза многобоштва, недопушташе доиста никаква животна појма, који би се подигао изнад индивидује, а и саме историјске епохе не допу-

рочитим знањем, будући му га је сам на ту сврху послао. Затим поднесе посланик Бесермињи изјаву, у којој дотичним документима доказује, да је оно подметање што *causatum regalium directum* у своје дотичном допису вели, да је Бесермињи забрањеним путем дошао до онога писма. С тога моли сабор да по овоме пресуди у колико стоји тврдење јавнога тужитеља. Председник на то изјави, да ће погодити мислење сабора ако ради претреса ове ствари одреди себугу.

Носле овога говорио је министар Венхкајм и бранио је поступак владе у хевешкој жупанији. Десница му је често одобравала, левица га је виком и немиром прекидала, а крајна левица поздрављала је Кошутово име увек са бурним „живио.“ Иза тога говора изродила се жива дебата о томе, да ли је одговор министра задовољавајући или не; и у тој дебати учествовали су сви знатији говорници свију странака. Дебата је била местимице врло бурна, напакон је већина решила, да се упусти у претрес министарског одговора, али да се тај претрес одложи на идућу седницу. На концу седнице, која је три и по сата трајала, интерпеловао је још посланик Мадарас министра Лоњија, и позвао га је, да даде сабору финансијалне податке о порези земаља угарске круне, наиме колико ће пореза плаћати Угарска за 1868. г. у случају ако се министарски предлог о „квоти“ прими, колико ако се прими 30%? и колико ће од тога приреза пасти на заједничке трошкове? колико ли на исплату примљеног државног дуга? колико ли на сопствене државне трошкове? и колико је она свота, коју је прошла незаконита влада годишње утеривала, узевши прошли пет година за мерило? Напакон нека министар означи, колико ће од сопствени угарски трошкова издати се на потпору земљеделија, индустрије и трговине, колико ли не народну поуку, школе и остала учевна заведења? Ове податке жели питач, да министар даде сабору још пре нешто дође министарски предлог о „квоти“ на дневни ред.

X. — У Пешти 20. окт. У јучерашњој седници сабора било је још занимљивији привора. Публика је то унапред знала, с тога су галерије дупком пуне биле. Посланичке столице биле су пуније но икад. Пошто је председник пријавио неколико петиција, устане Алмани — један од интерпеланата цоради хевешке жупаније — и изјави, да га јучерашњи одговор министра Венхкајма није задовољно, с тога је широмо предлог, који је поткрепио документима, т. ј. министарским наредбама, које је министарство хевешкој жупанији слао и закључцима дотичне жупаније. Пошто се предлог прочитао, увидело се, да су га подписали сви чланови крајње левице и вахтавају, позивајући се на дотичне законе, да се подигне тужба против министарства, што је оно повредило постојеће законе, а тиме и сам устав. Зитим устане человоја левце, Тиса Калман, који изјави, да се неслаже са горњим предлогом, али подноси сабору предлог, да сабор закључи, да не одобрава поступак владе, која је уваточ земаљским законима начинила се судијом у ствари хевешке жупаније. Тиса је свој предлог поразносно поткрепио подужом беседом, коју је сва левица живо одобравала, а владина странка често прекидала.

тише, да се тако што год створи. Човек имађаше сретства да се ослободи и ако владаше свуда око њега самољубље, тиранија и поквареност, да готово никако не вероваше, да их може победити. Свуда се учаше: Свет ти је непријатељ, одреци се света а сву веру положи у Христа, то ће те у рај одвести.

„Све, што донесе собом нова животна формула и њени закони, за које се досад још незнађаше, но која се показаше у нашем сопственом бићу кад сазнамо предања човечанска потврђена гласом индивидуалне савести, потврђена даром ђенија и великим научним резултатима, све се то може казати, једном речју: Напред а к. Ова је животна формула, као што сад знамо, по божанственом закону урођена способност човечије природе, па ма се напредак јављао у једној индивидуји или у скупштину целине; његово је одредење да се развије у времену и простору, било брзо било подлагано, али да се само неуздржно развија.

„Логичне су последице ове формуле ове:

„Постоји идеја закона место идеје посредника, постоји идеја непрестаног и непрекидног васпитања на место непосредног богојављења и откривања.

„Поставља се апостолско знање, које врши ђеније, добродетељ и све велике врлине народне, јер су задануте одушевљеним делима у служби добродетељи, — то се поставља а збацује се и утире привилегија свештеничке класе.

(Продужиће се.)

Едем у главном било је два предлога: крајња левица је предлагала, да се министарству обеси процес на врат, а левици предлог је смерао да се влади даде вотум неповерења.

За Тисин предлог говорио је Њари (један од челова левице). Беседа му је жива била левица му је пљескала, а десница га је више пута бурном лармом прекидала. Та мета сцена понављала се само обратно код говора министра Етвеша, који је читав сат говорио и влади бранио. Простор овога листа и место које је дописима намењено не допушта нам да навајамо редом разлоге свију говорника. За министром говорио је у силној ларми Бобори, од крајње левице; види се, да је баш у врат хтео да спомиње име Кошутова, јер га је у свом кратком говору ваљда педесет пута изустило, на које се име крајња левица и сама левица громовито „живио“ одзивала. У одбрану владе говорио је Тот Вилмош, који је често нападао на Кошута, али му је лева страна увек ускликом одговарала, а за њиме за Тисин предлог Варади Габор, против њега Вај Бела, а за њиме Халас Болдинар, који је у својој подугачкој беседи Тисин предлог вешто бранио и од владе захтевао, да што скорије поднесе предлог о уређењу жупанија; говор му је побудио толику вику и жагор, да се председник морао и звонца лаћати. Будући да је време превалило, а говорника је много забележено, то се даља дебата одложи на прексутрашњу седницу.

Х. У Пешти 22. окт. Прекрјуче није било саборске седнице, јер су били сви свети празници римске цркве. За јучерашњу седницу није човек могао добити улазнице, све је то пре два дана разграбљено било, у вароши и по канаванама и приватним круговима продужују се и коментују саборске дебате. Ван тога је побудио публицу још више Кошутово треће писмо уреднику „Пешти Напола“ које он ко бајаги није смео да саопшти и које је „Мађар Ујшар“ у четвртак од речи до речи штампао. Не могу се подробно сачини овде бити само ћу рећи да Кошут разлаже у њему своје мисли о томе како Угарека стоји према источном и немачком питању. Кошут је у своме изгонству много патио али је и много научно, добро ће бити ако саопштите вашиим читаоцима извод тога писма, бар нека се зна какву би политику ваљало да терају угарски државници према народима на истоку а какву терају сада обесивши се за реп Аустријској дипломатији. — Још пре седница били су на видоцима академије где сабор заседава прилењени пакати, који садржаваше у себи дотична одређења, како ваља да се публика на саборским галеријама понаша. И то има свога значаја! — Прекрјучерашња дебата поче опет, први је говорио Кудлик и бранио је поступак владе и за њим Јокаи уредник „Хона“ и „Иштешка“, подужа беседа која је бранила Тисин предлог била му је значајна топлим хумором и изавала је више пута смеј и живо одобравање левице нарочито у изразима којима је говорник побијао речи Тот Вилмоша. За њим је устао Бесе Јанош најгрлатији и најцифрастији говорник сабора. Говор му је пун фраза о свачему и што спада и неспада на ствар, осим језика и уста говори Бесе у свом горестасном патосу и рупама и ногама и црним телом. Кад кога напада грми а када коме чини комплименте он је љубак и нежан. Бранио је владу, говор му је сваки час изавивао бурну вику и ларму од стране левице. За њиме је говорио гроф Радаи Ласло од левице и почео је свој говор тиме што је изјавио да се види да је Бесе добро проучио бесмртног Шекспира, на које му је Бесе севајућим погледом одговорио: „Нисам га никад ни видио!“ ва које се речи цела дворана громом насмејала; беседа му је подуже трајала и левица је живо одобравала. У том смислу говорио је и Перцел који је сат и четврт које побијао које доказивао, које одрицао и напосетку уз усклик деснице предлагао да сабор пређе на дневни ред. — За њиме су говорили још Трефур, Бониш и Етвеш. Даља дебата одложена је на понедеоник, где ће се та ствар по свој прилици доконачити. У вторник ће доћи опет Бесермељјева ствар на ред, изгледи су да ће влада гледати да се извуче из те ствари на лепи начин. Доста је и овако галаме. —

У прошлени дописима испало ми је из пера те вам исам изјавио да су 16. и 17. о. ж. држали хонвиди земаљску скупштину у Будиму; цел је те скупштине осим тога да се потпомогне хонвидска сирочад још и то да се хонвиди постајам и тако организују како би у кобиним приликама могли бити на одбрану домовини и краљу.

Мимогред да споменем да је велики жупан бачки дао 200 фр. на потпору хонвидима!

Хоћете ли мало и швандала? Пре неки дан полупаше весела браћа проворе Causatum regalium director-у и уверише га тим незграпним начином о неблагодарности роле му. Сумња је, а веде да се и доказало да су то правници били. С тога опомиње декан на црној

табли да се правници владају сходно своме позиву, иначе — и т. д.

Г. бечејски посланик др. Милетић приспео је амо и учествује у саборској радњи.

М.—Н. — У Осеку 22. окт. Овде се живо одуштају и премештају чиновници; још једнашњи гимн. учитеља лишише службе, оставише их слепој судбини, недавши им ни престоле месечне плате, која по правди припада. А зашто их одустише? Ваљда су брвојници, можда руски емисари, или какви профани реформатори? Не, него их одустише зато, што су своји, што уче искрено свој народ, а неподомажу оне, који га холој, манијото туђинштину у челусти бацају. — Мисле ли можда ти високи одустише, да ће тим и омладину утаманили, да ће им племениту душу скрхати? О, љуто се варају! Врла дела наше омладине чврста су залага, она подпуно уверење дају, да јој се дух јаким оклопом заштитио противу злобе душманске. Нашу омладину учитељи само побуђују на племенит рад, на љубав к роду, а догађаји и повестица нашег народа уче омладину, каква треба да буде, ако неће, да упрошта и себе и свој род; омладина поња своју свету цел; за њу се небојимо, него смо уверени, да ћемо имати врле заменике, ваљане заточнике на пољу где се ради о срећи и о праву нашег народа. — Одустигше даље и двојцу катихета са рим. нормалке. А зашто и те људе, који неувређише ни правка својим животом, а још мање својим политичарењем? Зато, да се прави сметва владни Шгромајеру, који више вреди него сто клубова подукле туђинштине. Шгромајера хуле зловни „мађарончићи“ по својим листовима, и питају одкуд му силни новци, којима диже академију и свеучилиште, којима подпомаже Црногорце и нашу књигу. О проклетине! ваљда им је жао, што свој стечени новац нешиље у Пешту, не шиље хонведима.

Глас се, да ће следећег месеца бити рестаурација у мајистрату. Надамо се, да ће мајистрат новим избором ваљану стећи главу, која ће занемарени град гледајући неуредну полицију, провале по сокацима и друге неред.

За сад доста, а кад нам данашња бујица доваља нова градива, јавићемо вам се.

Т. Из Ирига 20. окт. Читајући пришке у „Напредку“ штампане дописе а нарочито онај последњи у бр. 79 неможе ми се на ино, а да непоговорим неколико речи.

Дописник у том листу између осталог рече, да није рад од пришке кнежевине правити европско питање, а овамо се реуђује пришког кнеза Николау Симоновића јавно по новинама лоповом називати. — Види се овда у коју врсту људи спада, јер да је иоле био пријатељ истини морао би знати, да није компетентан пресуде над људима изрицати. — Партија противу кнеза Николау Симоновића није јоште свршена и судбени стол жуи. Сремске надлежан је што се у грех стављеног му провевења тиче пресуду изрећи и кнеза кривим или невиним прогласити. Поштен човек дужан је сваког човека доње да поштена сматрати док се о њему противно не докаже. Али код дописника „Напредковог“ није тако; он мрзи на нашег вредног и ваљаног кнеза Николау Симоновића те трчи пред слави судбени стол и житоше невина човека „провевењем повереног му добра.

То је прекршај против сигурности поштења и мени се све чини, да дописник не сме своје име да подтише, јер га сви добро познајемо и јер знамо да га гадна страст мржње вагна да такне неистине на нашег честитог кнеза Николау Симоновића просипа. Кнежевина пришка није дабогте европско питање него је питање веде ваљно што у живаљ ове ваљне и велике обштине засеца. Зато и обраћамо позорност наше жупаније на то питање, молени је да га савестно и непристрасно чим пре реши.

Дописнику не иде кнез Николау Симоновић ваљда зато у рачун, што је био поштен и строг, што је варошку кућу лепо и красиво оправдио, што је варошице наше главније улице осветлио, што је ред у свакој струци завео, обштине трешкове умалио, једном речи зато ваљда, што је обштину под његовом управом цветати почела и што је учитеље и остале служитеље уредно исплаћивао те ови као обично сремском суду главу мелуцају.

У осталом Николау Симоновић је имућан човек и није снаг на обштинско добро, већ је тежио да се стара за исцорене и да сиротиња мање има плаћати.

Дотични суд, који ће потрагу противу њему водити заман ће тражити у актима и фактама веде навак а гди ове нема нема ни судије који га осудити може а срам нека буде оне који траже длаку у јајету, који муте бистру воду, а јошт већма оне који туђе страсти и личне мржње подпомажу и кои се туђем злу радују те брже боље човека ни крива ни дужна пред светом опадају.

М. Ердевик 16. окт. Дао Бог, да би могао чешће са оваким мислима долазити.

Сад о светом Киријану оделинику, када оно наш вредни и врли родољуб Г. Јован Станковић своје свечарство у друштву својих гостију славаше, беше различити разговор, али нам најмилији би, који се нашег народа и народних ствари тицаше. Приликом том поведе се реч о нашеј србској матици, о којој први наш честити домаћин примети, како наш народ тај преважни и нецеђењни завод слабо помаже а како му је од преке потребе, нарочито новчана помоћ, да може напредовати и цветати. То старање своје и љубав напрема матици нашој да би боље доказао и делом засведочио, пред нама свима гостима овда у тај мах изјави да од тога дана овда хоће да буде члан србске матице, и тако овда и своту, која је за чланство прописана, од 50 н. а. в. мени положи стил да је на своје одредење одираи. Није то племенито дело ни сасвим свршено било, нити се доста томе лепо и радосном појаву

гости могаће нарадовати, али већ устаде у а сто-вом седећи и племенит родољубљем зажареним на швада вредни и честити свештеник Кузман Јованчиновић, и делом потврди, да свако племенито и красиво дело, тако и ово домаћина нашег подпуно у своја и пригрљује, јер и он овда равну своту на исти жртвеник дарива и мени предаде, да тамо куда и прву одправим.

Жељи поменутих родољуба одговарајући, нашао сам за добро, да прилепне своте, нама поштем, и зато јих, овде свега дакле 100 фр. а. вр. прилажем, са том молбом да их не само на намењену цел обратити и куда надлежи оправити, него и да изволите овим мојим редмима места у нашем поштованом листу дати, не толико тога ради, да би се ово племенито дело раструбило у част и јавну похвалу тих наших родољуба, јер су ти мужевни, који тога никада, а и данас не траже и који чине добра само зато што је добро и који никад не желе, да им знаде левица шта учини десница, колико тога ради, да се и други у та два наша родољуба угледају и њихви последоватељи буду.“

Кечкетет 18. окт. Врло се редко што чуло о дажде, или што не беше младих Срба или и кад их је било нису имали с чим на јавност изаћи, сад пак радосно могу свету коју реч о овдашњој омладини јавити. Како се још с почетка приличан број младих Срба на овдањем училишту састао, то је у сваком овдашњем месту, да примеру друге браће, друштво једно склопило чему је припомогло још и то што је један брат обвљан позив међу браћу пустио. Познато је можда да је већ лане друштво овде постојало, али се после разишло; с тога је овогадишња омладина закључила сасвим се изнова организовати, и то под именом „Застава“. У нади да ћемо што племенито остварити, искупимо се на св. Стев. Шчин. 4. окт. у грчкој школи, и како је међу одушевљеном браћом слоге било за час склопило друштво, које има више од 20 чланова. За председника буде једногласно Б. К. Николић изабран; за тајника Николау Павловић, за бележника Ђока Јосић и за благајника Кошта Деметровић. У првој редовној седници поздравил председник браћу беседом, у којој разложи племениту цел ради које се удружили, и начин како ћемо своју цел постићи моћи; кад на послетку рече: ако увек уздржимо пред очима омладинску „Заставу“, као символ нашег друштва, сретно ћемо напредовати, и нама ће се „Застава“ тако исто поносити виси као што се вијаше на Косову застава Бошка Југовића. — кад то рече заори се живела „Застава“. Истакнимо заставу која мислим да ће се дуго виси само ако се непријатељ српски, неслота, у њу неуваче.

ПРИВРЕМЕНИ

закон о изборном реду за сабор троједне краљевине.

Број заступника.

§ 1. У сабор троједне краљевине бирају жупаније хрватско-славонске 43 заступника, и то: жупанија речка 3., жупанија загребачка 10., жупанија варајдинска 8., жупанија крижевачка 4., жупанија пожешка 4., жупанија вировитичка 8., жупанија сремска 6., свега 43.

Градови има, поделени котари и знаменитија трговишта 23 заступника, и то: Загреб 3. Река с котаром 2. Бакар с котаром 2. Сев. 1. Карловац 1. Варајдин 2. Крижевац 1. Копривница 1. Пожега 1. Осек 2. Вуковар стари и нови 1. Виловитица 1. Баково 1. Рума 1. Крапина 1. Сисек 1. Слов. обштина Туропоље 1. свега 23.

Изборни котари и средишњи одбори.

§ 2. Жупаније и они градови, којима је одређено више заступника, имаду се разделити у онолико изборни котара, колико бирају заступника.

§ 3. Како се сабор сазове, имаду у смислу напунта, ирешившим решењем од 21. вељаче 1861. одобрена, у жупанија велики жупани, а у сл. кр. градови на челу управе стојећи начелници или градски судци средишњи одбор именовати, који ће жупанију, и где узтреба, дотични град у изборне котаре разделити, изборна места одредити (§ 5.), нуждне приправе за изборе учинити и саме изборе начином пристојним и непристраним руководити имати.

§ 4. Сваки средишњи одбор има састављен бити из председника, четри приседника, и перовође, који нема гласа, јер имаде у смислу наведена у § 3. наука о жупанија велики жупан или управитељ вележупанске части, или ако би исти били препречени, онај поджупан, кога они варде, у градови пак дотични начелник или градски судца председником тога средишњег одбора бити.

Средишњи одбори подређени су бану или краљ. намеснику банске части, и дописују њим не посредно.

§ 5. У жупанија имаду следећа места свакако биралити бати, и то:

У жупанији речкој: Брод, Равна-гора, затим Хређини и Црквеница именовани;

у жупанији загребачкој: Загреб, Бањица, Јаска, Самобор, Стубица дољна, Горица, Сисак, св. Иван, Бистрица, Дуго село;

у жупанији варајдинској: Златар, св. Криж, Преграда, Клањец, Варајдинске Топлице, Винаца, Иванец;

у жупанији крижевачкој: Лудина, Равен велики Новинароф и мали Буковац;

у жупанији пожешкој: Дарувар, Сесвете, Брестовац, Кутина;

у жупанији вировитичкој: Виловитица, Сувопоље, Михољак дољни, Валпо, Осек, Баково, Нашице;

у жупанији сремској: Вуковар, Товарник, Илок, Ердевик, Рума и Ириг.

Изборне депутације.

§ 6. Средишњи одбори имаду за сваки изборни котар између становника његови, о којима нема дојбе, да ће бити бирачи, именовати депутацију састојећу из председника, два члана и перовође, који нема гласа.

У градови једнога изборнога котара обављати ће посао ових депутација сам средишњи одбор.

§ 7. Ове изборне депутације имаду обавити попис бирача и бирање изборника, саставити листине изборничке и руководити бирање заступника.

§ 8. Разделба жупанија и градова у изборне котаре, именовани биралити, затим избор средишњег одбора и изборни депутација има се по именце и

*) Обе своте предане су Матици, а честитим родољубима лепа хвала у име сваког честитог Србина.

одна, како су поједини ти послови обављени, без затезања пријавити намесничком већу, јер огласити у новина и још другим уобичајеним начином изборни котари.

Право избора.

§ 9. Право избора имаде за разлике вероизповедања у обште сваки син саједињени краљевина, ако је самосталан и непорочан у смислу § 10. закона о уређењу сабора, и код којег се стичу увети означени у следећи §§ 11. и 12.

§ 10. Право избора врши се посредно и непосредно.

§ 11. Непосредно право избора имаде у жупанија: 1. Тко буди сам, буди са својом обитељи, или као господар кућне задруге поседује непокретнине, а плаћа од њих 30 фр. а. вр. изравнога пореза без приреза; у жупанији речкој доста је, да дотични плаћа 15 фр. а. вр.

Свештеници и духовни пастири сви вероизповедања, учитељи, чиновници краљевски, часници жупанијски и обштински, одвински, доктори права, медицине, мудрословља, магистри хирургије, лекари, дипломирани мерници и патентирани поморски капетани.

2. Обртници, трговци и бродовластници, који плаћају земаљарне или дохударне у износу од 30 фр. а. вр. без приреза.

§ 12. Посредно право избора извршује: 1. Који буди сам, буди са својом обитељу, буди као господари кућне задруге поседују ма какву непокретнину, јер од ње најмање 5 фр. пореза без приреза плаћају.

2. Обртници, трговци и господарски чиновници, који такођер најмање 5 фр. изравнога пореза плаћају.

§ 13. Сваки педесет (50) бирача у § 12. наведени бира једнога изборника, изборници бирају с осталим бирачима заједно заступника.

§ 14. У градови врши се изборно право само непосредно: таково право припада: 1. Местним грађанима.

2. Посејцима непокретнине, ако од њих плаћају 15 фр. изравнога пореза без приреза.

3. Свештеником, духовним пастиром без разлике вероизповедања, професором и учитељем, члановом југословенске академије, краљевским, жупанијским градским и обштинским чиновником, одвинским, доктором права, мудрословља и медицине, магистром хирургије, лекаром, дипломираним мерником и поморским капетаном.

4. Обртником, трговцем, и бродовластником, ако плаћају 15 фр. изравнога пореза без приреза. (Продужиће се.)

СЛАВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

СРБИЈА. У протоколима миљољске скупштине читамо под Нр. 109.: Посланик вароши Београда, Арса Лукић, са још једанаесторицом посланика народни позва председника министарског савета, министра иностраних дела, Г. И. Гарашанина, да јави народној скупштини: како стои ствар са несрећним жртвама у Рушчуку а на име:

1. Јели влада какве кораке чинила код високе порте да би се повреда српски права по правичности осудила и у будуће коначно предпрелила?

2. Јели се побринула да набави средства за издржавање несретној породици Рушчукске жртве, која је своје највеће подпоре лишена, и

3. Каква је на све то одговор добила од високе порте?

Г. Гарашанин, да би на сва три ова питања дао одговор и родој скупштини, прочита јој све ноте, које су о тој ствари измењене између Београда и Цариграда.

Од тих докумената на прво место долази писмо, које је Г. Гарашанин, по заповести њег. свет, писаво 24. авг. 1867. године Нр. 2900 њег. екселенцији Фуад-паше.

То писмо гласи: Нр. 3900. У Београду 24. авг. 1867. светлости.

Иа поуздани известија, која су нам са свију страна приспела, потврђује се, да се доста догодило у Рушчуку крваво и нечувено дело, које је целом народу србском тако узбуђење произвело.

Пре него што би ушао у оцну ствари, ја ћу да изложим дођаја у његовој правој светлости. 20. (8.) авг. по подне приспела је лажа дунавског паробродског друштва „Германија“ и капетан Цицовић у Рушчук, на којој се између осталих пасажера наодио и Србин Цветко Павловић родом из Београда. Овај је месеца јунија прошлог за Израил своје трговине ради одпутовао, и са Германијом се у Радујевац, за где је еспап на своје име експедирао, извести намеравао, без да на обау турску где изађе, као што то бесумљено доказује писмено, које му је од паробродског друштва у Израилу издато.

У сагласију са аустријским консулом у Рушчуку царска власт, пошто је најпре насом цветков прегледала, хтела је истог са лађе одвући но пошто се овај томе поступку противио, она се из лађе удала. Капетану лађе буде затим наложено, да Србина изда, но овај томе захтевању није удовољетворити смео. — Његова екселенција Мидхад-паша дође затим са аустријским консулом и војницима на обау, и заповеди да сви путници из лађе изађу, што ови и учине. Сам Цветко улашен са његовим једним другом затвори се у салон прве класе с начином да се брани; но ту буде од турски војника на најгрозији начин масакриран, а његово мртво тело кроз улапе у Рушчуку учено и сакаћено.

Две су токе у овом целом делу, на које се обазрети треба при њиховој оцени. Прво Цветко је српски поданик, снабђен уредним србским грађаниним пасошем, који је власти показао, а друго он навезавши се на лађу из Израила нити је ступао, нити је имао намере да се на турску земљу где испрва. Веома је онда чудно да је царска власт у Рушчуку приспела сама себи право стране поданике, који се на тузем земљишту и под туђом заштитом наоде, насилно својој контроли подвргнути. Пристајање аустријског консула, кога ће поступак, надамо се, његовом владом надлежно оценој бити, ни најмање не олашшава огромну одговорност коју је Мидхад паша на себе узео заповедивши својим војницима да србског поданика у црном свима обште признатим међународним правилима на пуцања убљују. И у самом случају, да би се поменутом Цветку штогод у кривицу и присисати имало ствар неби се имала решавати између аустријског консула и заповедника Рушчука, и ваша светлост

признаје да у горепоменим околностима не би припадало извршење царској власти, тим мање, што се правителство нег. свет. кнеза свагда својом готовошћу одликовало да зебње блистателне порте у таквим приликама умири и законита јој удовољство рења даде.

Истина је да његова екселенција Митдат паша представља дело сасвим у другом виду. По његовом достављењу Цветко би пуцао на агента аустројског консулата и на комесара полиције одмахим су му ови пасош потражили, но осим тога што се ово може сматрати за невероватно по самој природи ствари, овај се начин изјаснења догађаја ни најмање не поударала са свезабама путника, кои својом апсолутном сагласношћу сав терет бацају ни власт царску, јер сви представљају ток ствари онако као што смо је ми овде наложили.

Правителство његове светлости кнез не може ни за један тренутак помислити да правителство Њег. Величества Султана неће с нама у равнотерији дело свираче, кога се царска власт у Ручучку повиновила, и зато не држим за потребно напомињати, колико подобра дела насиља могу тачно дејствовати на добре одношаје, кои међу нама постоје, и које нам је узајном интересу на најбоље ножи одобравају.

Правителство његове светлости није тој цели никада до сад доприносило изостало, и зато се нада да блистателна порта у својој пригодној мудрости и строгој правди неће закаснати, да своје власти на набљудавање законг реда према орбским поданицима упути, а кривце у поменутом догађају строго осуди и материјалној накнади штете за убијеног подвргне.

Како је повати блистателној порти узбуђење, које је глас уобичаја у Ручучку по нареду србском произвео, па зато кнежевска влада у овој тешкој прилици тврдо се нада, да јој наклона расположења блистателне порте неће изостати, како би јој помогла изаћи из тешког положаја, у кои је драма Ручучка бацала.

Под. Гарашанин с. р. (Продужање се.)

Школско питање на државном савету у Бечу.

Познато је већ да се у самом бечком рајхсрату живо ради, како би се конкордат укинуо, јер уставност и конкордат никад се и никако не сложиле, будући је он уставном развитку јако на путу. Из међу осталог ту је и школа, која је ево још све до данас под конкордатским притиском, и, као што нам статистика сведочи, слабо успева у свом развитку према школама у осталим државама (а са америкањским се већ немогу ни сравнити.) Шта је дакле том жадастом појаву узрок? Без сумње конкордат; јер он учини школу од цркве зависну, као што то у рајхсрату рече и признаде посланик Динстл: „Најјачи притисак конкордата тај је, што су учитељи сасвим свештенству подчињени.“ Дакле, као што мало пре рекосмо, у Бечу се жестоко иде на то, да се школа ради њеног бољег развитка од цркве подпуно emancипује, т. ј. ослободи. Врло је интересантно, а и важно знати, какви се докази употребљују и којим се начином цела ствар претреса. Но почем нам простор нашег листа недопушта, дотичне дебате у свој обширности саопштити, навешћемо само неке најглавније тачке из говора разни посланика на рајхсрату, међу којима има и сами свештеника, који се са одушевљењем за бољи развитак школе боре. Говори се о новом предлогу за реформу школа.

Херман вели: „Наше је време време слободног развитка; где нема развитка нема ни живота. Свака земља, свака народност, свако племе, свака црква и вера тежи за слободом, независношћу и самостојношћу. Коже ли се дакле школским мужевима за зло узети, кад и они ишту, да се независност школе припозна? Између школе и цркве треба да наступи нов одношај, ком су темељ испуна и право, што се тим правда, да се школа и црква битно разликују. Црква има да се стара за надземни живот, школа пак има да унапређује образовање и развитак људски способности. Материју за то даје школа природу, живот наука, она има да ради за живот на земљи. Црква учи правила, догме које се никад не мењају; научна правила наука непрестано се усавршава.“ — Даље доказује говорник историјом, како се у претходно време прва бринула само за науку у веројазакону, а не за осталу школу. Што се специјално аустројских одношаја тиче то су овде школе од државе и од општине подигнуте, ствари, које се дакле државе тичу. Зато ако онемо да буду школе боље то их нов дух мора продурети, дух развитка, слободе. А овај је дух у новом предлогу (за реформу школа) изречен. Држави се повраћа шта је државино, цркви остаје шта је њено, она школа се уздиже до самостојности и слободе. Завршујући своју беседу изриче говорник жељу: да бог да да сви они, који се слободњачком образовању школе с јогуством одуцну, касно не увиде оно, што служи разширењу праве религиозности и морала и користи државној. (Живо одобравање.)

Али како стоји са одношајем, кад се управитељ и онај који се управља не слажу? Тамо где управитељу специјално знање ствари оскудева, постаје такав одношај; да управитељ, који би сам требао да поучава, заповеда, а онај, који се управља, мора се онда повиновати. То је одношај између господара и поданичног; но то није онај одношај, који треба да постоји између управитеља школе и учитеља. Одношај подчињености укинут је у друштвеном животу, пак се мора и овде укинути. То унапређује интерес школе, интерес напредка. Није ли онај, који води надзор, човек од струке, онда нема жалостнијег положаја по онга, који ради, него то, кад му баш они, који су му представљени, неуму његов посао уважавати. У овој сваданој молитви, вели беседник, да би још ово додао: Господе! Дај ми на путу моје дужности предстојатеља, који ме разумје, и који ће мој посао умети

уважавати. — Нема племенитијих покретаца него ових, што учитеље подстичу те ишту да се ставе под надзор људи од струке. А ишту ли можда учитеље то, да живе у лепоти? Не, они ишту оштро око искусна човека, који је у стању све недостатке одма познати.“ На последку вели говорник: „Постављајући неспрестано над учитељима као неке другоре, ствари се самој непомаже. Учители треба да су самостални, предајмо ствар њиховој свести, па то ће више помоћи, него спољњин надзор.“

Сад устане посланик Савцињски и побрзаје сумњу и брижљивост (!) противне партије, која се неспрестано боји, ако се школа од цркве сасвим оддели, да ће се морално наспавање запустити, да ће право изражање бити оскудно и т. д. Савцињски рече, да он у овом предлогу о школи никакву од споменутих опасности неувиди, те вели даље: „Господе, и ја припадам католичкој цркви, која данас у другој половини 19. века још има мученика над дакле неби било другог узрока, то би ми већ ово доста повода давало, да меју цркву поштујем и љубим. А ви хете ми веровати, да ја право цркве ни у ком погледу нећу да крвим. Али где се тиче одношаја цркве према школи, то се ја неустрачувам признати, да ја тај одношај на други начин желим да се уреди нег што је био досад.“ Говорник упућује на ванредни успех, који је педагогија и школа у последње време учинила, и држи, да се овој струци један човек сасвим мора посветити. Он незна, дал би свештенство, покрај свог великог позива, толико времена имати могло, да оно још узгред и школи онолико задоста учини, колико она данас захтева. Кад се говори о управи школа, онда је сасвим природно, да је онај, који школом управља, свој посао сасвим про-никао; јер иначе остаје управа увек више спољашња.

Професор Клаун навађаше статистичким подацима удо стање школа у нашој држави, те сравњавајући Аустроју са другим државама у погледу на број становника, доказиваше, да Аустроја најмање школа и ученика има. Аустроја има само 30000 народних школа, а сама Пруска 57000, Швајцарска 70000, Француска 68000, а Енглеска 72000 школа. У Аустроји долази на 1170 становника просеком тек једна школа, а има круновина, где на 4670 становника тек једна школа дође — дочим у Швајцарској на 450 становника једна школа долази. Од 100 деце походе у Аустроји школу једва њи 64.— Али није тим још све учињено, кад се нове школе изадују, већ у народне школе треба да уђе нов дух, дух новог времена. Он је, вели говорник, уверен, да нема овде ниједног који би хтео школу без вере; ми онемо само одношај цркве према школи да уредимо. Кажу, школа је кћи цркве, добро! али ова је кћи постала и у нојетна, она мора своје одредеље испунити и бити самостална. Следиство је дакле, ако онемо да се ствар поправи, да школска управа буде боља, јер ту се мора почети. Веде још и то да учители нису доста изражени. Добро! А они нека се изражавају, нека се подижу препа-рацијом, и нека се њиовом подизању никакве сметње не чине; а учитељима се несмеју средства закрити, њиов положај мора имати самостојност. Свештенству нетребају школе, да у се свом смислу раде, оно може осим школе боље за цркву радити.“ При крају вели говорник: „Учители није тим још ништа поможемо, кад му плату поправимо, кад га добро нараниш; њему помаже кад му је положај пун уважења. Сеоски чобанина боље стоји него учитељ. Неистинели коме један комад стоке, питају чобанина. А фалил ком детету што у васпитању, онда се нечита учитељ — већ пона. Учители се дакле мора подпуно од поше ослободити чии је он сад слуга у најнижијавујућем смислу.“

Шнајдер између осталог вели: „Ја као служитељ вере, као негдашњи многогодишњи учитељ слажем се са онима, који веде, да држави припада надзор и управа школа.“ А на другом месту каже: „Данашње образовање и просвета и дух, који кроз све друштвене кругове продире, престигао је црквене усганове и правила, и многе шаблоне и многе застареле методе.“ Даље онег: „Ја се са г. Клауном слажем у томе што вели, да се уважење и вредност учитеља досад врло мало признавала, да ми више уважења припада, јер они крче пут напредку, и баш зато треба да они заузимају такав положај, да могу оно чинити, на што су позвани. Да би добре школе имали, морају се најпре добри учители изобразити.“

Шиндлер на једном месту каже: „Бацимо само поглед на школско стање по селима, како тимо руке свештенство са поучавањем. Има дана и недеља, кад свештенство ни поучавање у вери не обавља. Одгад та господа чрез конкордат добоше до подуне власти, која се далеко простире, од то доба народна просвета не само да се није више развила, него је очевидно тргла натраг.“

Кад се овом приликом обазремо, колики је број наши школа и ученика, како наше кон-висторије и свештенство, како наши патри-вати са школама и њеним учитељима поступају, онда ће сваки разборити човек са дубо-ким болом увидити, да је код нас стање у том погледу још много црне и горе.

Нови Сад 25. окт. „Хон“ саопштава и треће писмо Кошутото из Турина уредништву „Пешти Напола-а“, ког кемо због обширности његове саопштити у будућим бројевима овога листа. Осим тога новине „Бихар“, што изилазе у Дел. Вараду, саопштавају захвалницу Кошутову општини Вел. Варадској, што је најавила жељу, да би желеда њега у својој средини видети. Захвалница је пуна њежног чувства са својом постојаношћу, и наде, да ће „промицао“ обдарити народ угарски повратком права његових, само ако буде свестан, те не допустити, да се погодбом у општим пословима ували у зацети спољашње политике, која му пронашћу прети.“ О овоме прогноању вели Кошут између осталог: „да се то прогноање пређе могло као својевољно сматрати, јер га је дужност налагала, а сада му то сила као потребу налаже.“ Даље се нада Кошут, „да га варош

Вел. Варад неће држати за издајницу своје отачбине, и ако га је министар Венкхајм за таковога прогласио.“ У истој захвалници спомиње Кошут, да је и бихарској жупанији послао једну посланицу.

Из Пеште пишу, да ће нека министарска наредба изћи, којом ће се и пештанска жупанија опоменути последњи пут, да врши наредбе одговорне владе. Та ће се наредба прочитати на првој скупштини жупаниској. Ако је жупанија не уехте послушати, начелник ће прекиннути збор, те ће кад устреба доћи краљевски комесар па сасвим обуставити већања жупанијска. Ово би била таман честитка за Божић. А Бог зна како ће се комесарити до другог Божића!

Чујемо да је избор г. Алекс. Захарића за проту новосадског одобрен. Заиста је већ и време томе.

„Друштво за радиност“ у Нов. Саду под управом свога одбора намерава узети привремени стан у гостионици „код зеленог венца“, где ће и радњу своју започети. Препоручујемо свима Новосађанима и сваком честитом Србину, а особито већ уписаним члановима, да у томе са својом помоћи буду на руди друштву, јер само тако ће имати zgodног састанка са разговором о општем добру и удруживање, без којег нема узајмиче ни обавештавања у општим стварима. Без збора нема договора, а без договора нема слоге, која је сваком а нарочо Србину од прене потребе.

— За зајам варошки Новог Сада чујемо из Пеште добре гласе. Јављају, да се надати, да ће свакојако бити знатне олакшице.

НОВИЈЕ. ТЕЛЕГРАМИ УРЕДНИШТВУ „ЗАСТАВЕ.“ Пешта 24. октобра.

Раух, Живковић овде су. Сутра путују у Вуковар и Карловце. Живковић конферовало са Деаком и Етешом.

Гарибалди послушао владу и својевољно почео уступати, кад буде издан и четири пута јачом пашином војском разбијен. Талијани оставили пашину област, Французи Рим и Чивитавеквију.

ПРИЛОЗИ НА СРБ. НАР. ПОЗОРИШТЕ. Из Меленаца. Покојни г. Милош Трифунац Батански оставио је по завету своме на фонд нар. позоришта 200 фр. а. вр.

Из Сен-мартона. Од једне беседе чист приход од 15 фр. а. вр. и добровољног прилога од 30 фр. 30 н. а. вр. — Свега 45 фр. 30 н.

Приложници су: г. Мита Марковић бележник рудњански 5 фр., Ант. Лујановић парох и намесник 2 фр., Порфир Петровић парох 1 фр., Стеван Вучетић професор и посланик жомбољског окружја 2 фр., сестра Јелена Лонгиновића 1 фр., Ахим Милошевић кнез 1 фр., Андр. Вучетић 1 фр., Франц Першић 1 фр., сестра Милка Телечнова 1 фр., Гаја Глишић 1 фр., Нера Рајина 1 фр., Шандор Милић 1 фр., Пута Спорни 1 фр., Н. Н. 1 фр., Јефта Јовановић 1 фр., Кост. Мишковић 1 фр., Јоца Мишковић 1 фр., гђа Савета Милошевићева 20 н., Једа Матићева 1 фр., Макра Паунковићева 50 н., Јубица Алимпићева 50 н., г. Порфир Глогонац 30 н., Дан. Лујанић 50 н., Васа Станојевић 30 н., гђа Рахила Драгачка 1 фр., Аркадија Вукован 20 н., Н. Н. 20 н., Сима Панић 10 н., Филип Глишић 10 н., Лаза Пејанов 10 н., Прока Вукојевић 10 н., Пута Глишић 10 н., Ига Кнежевић 44 н., Јоца Кнежевић 20 н., Гаја Јеремић 10 н., Јефта Козанов 20 н., Адолф Кон 20 н., Васа Поповић 30 н., Јоца Радин 50 н., Аца Бакин 10 н., Жива Бугар 60 н.

Из Меленаца. Од једне дилетантске представе 34 фр. 50 н. на фонд нар. позоришта. Од једне беседе на издржавање позоришта 25 фр. а. вр.

Из Диљаха. Од једне беседе на издржавање позоришта 16 фр. 10 н.

Из Бечкереча. Од једне беседе на фонд позоришта 20 фр.

Из Новог Сада. Нов прилог на фонд народ. позоришта од г. Косте Новковића 50 фр. — Члан Друштва г. Паво Миросављевић и супруга му Софија приложили на издржавање позоришта 7 фр. 20 н.

Из Карловаца. Члан Друштва г. Јован Поповић — Зубан положио обећани годишњи прилог за ову годину 40 фр. а. вр.

Од управљ. одбора срб. нар. позоришта.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 22. окт. Ако су прошле недеље цене рани на страним тржиштима падале, услед знатних довоза са Црног и азовског мора и са балтичког приморја Руске; ове недеље непадају. Потреба у рани толика је, да се брао распрода све што се доведе, тако да се ове недеље у Лондону, у Паризу, у Берлину, па и на осталим тржиштима цена рани опет повећала. На пештанском тржишту цена је шеници повећана са 5—15 н. Продато је: за домаће тршаче 75,000 ваг, за извоз на страну 25,000 ваг; капарисано је 200,000 ваг. — Ражи бече се цена у тецају недеље подигла на 4 фр. 25 н. али се на измаку опет на 4 фр. 10 свела. Продато је 10—12 њада в. — Јечма је продато 8—10 њада в. за рани и за пиво; цена му се није променила. — Овса је продато 30,000 н.; цена му је најпосле 1 фр. 75—80 н. у Пешти, а 1 фр. 83—85 н. у Буру. Продаја кукуруза бече слаба.

На марвеном тржишту било је 2460 свиња; продато их се 1600 по 27½—31½ н. на комад.

Ренице се само нешто ове недеље продало, за домаћу потребу; цена јој се одржала на 6 фр. — Зејтиња је капарисано за новембар неколико стотина дената по 24½ фр. Цеђеном зејтину цена је 26—28½ фр., зејтин од свињокрета 24½ фр.

Шипритус се и прошле недеље слабо тражио; мало га се и довози; цена му је без бурета 58—58½

н. — Шљивовице се нове довози; цена јој је 24 фр.; купци се засад још уздржавају од пазара.

Мед се неопеђен довози; цена му је 24 фр.; купци се надају, да ће га кудуће недеље и више бити, и уздржавају се од пазара. Воска није нимало ове недеље доведено; цена је Розенауском 126 фр.; другим врстама 123—124 фр.

Шипарке се нимало продало није; и продавци и купци уздржавају се од пазара.

Орасима цена је; дебеленинских, којих је ове недеље 200 дената доведено, 10—10½ фр.; а барањским 9 фр.; купаца слабо има. Лешњика је продато неколико стотина дената, по 6½ до 8 фр.

Пекmez од шљива неспрестано се довози, и по 10½—11 фр. продаје.

Овчијим кожама из Србије цена је 140 до 160 фр. на 102 ком. кудују их само домаће ћурчије, од јагњећих кожа продато се само неколико њада влашких по 85—90 фр. —

По извештајима из унутрашњости време јесење је само говело за јесење усеве. У Пешти вода је 21 окт. 6' 1" над нулом; опада.

Курс бечке берзе.

Акције народне банке	695
5% металик	56.10
Зајам народни	65
Дукати	5.94
Аустријско сребро	122

Стечај.

Од стране подписаног средоточног жуп. кот. суда ставља се до знања да је у трговини Даљу, које преко 5000 душа броји, местс једног лечника са годишњом платом од 400 фр. и доплатом од стране властелинства у износу од 60 фр. а. вр. упражњено постало у коју се сврху стечај до 15. студенога о. г. овим расписује и сви они проситељи који ову службу постаћи желе своје молбе са доказима сврху њихове старости, способности, досадањег службовања, сврху знања србског или нашег средног славенског језика и т. д. провиђење до горе-назначеног времена подписаном кот. суду овом поднесу.

У Осеку дана 1. листопада 1867. Средоточни жуп. кот. судца, Бурђевић.

Оглас.

Од стране магистрата дистрикта В. Кикиндског, овим се до знања ставља, даће се се дне 8. новембра 1867. године п. р. календару у 9 сати пре подне, ради набављања долењоложени ствари у дистриктном радуководству дражба на мањак држати, с' тога се сваки онај учтиво позива, који би хтео бити учасником при дражби, да дође на исту снабдевен са 10% пицманлука.

- За одео послужитеља од 27 до 22 особе.
1. Угасито плаве гоје за доламе и чакшире од прилике 77 риви.
 2. Првене чоје за пруслуке од прилике 16½ риви.
 3. Беле чоје за огртаче (јаундже) од прилике 176 риви.
 4. Бела фланела од прилике 110 риви и бела платна за постану предечени.
- Материјал за писање и дрва за огрен.
5. 8 риси пост	18. 40 фун. приа песка
6. 60 риси канцла	19. 25 „ калапа
7. 80 „ концепт	20. 310 фун. стегарни св.
8. ¼ „ регал	21. 72 фун. лојани свећа
9. 2 „ протокол	22. 400 „ петролеума
10. 5 рис. за умотав.	23. 80 холби фење
11. 4 чома гушч. пера.	24. 2 книж. гроби игала
12. 4000 ком. гвозд.	25. 3 фун. дебелог концја
13. 22 тугета црни	26. 6 „ креде
14. 12 „ црвени олов	27. 16 „ сувиђера
15. 30 фун. црвена воск.	28. 15 кошуља и 15 гаћа
16. 10 тугета писалеж	29. 15 кошуља и 15 гаћа
17. 30 кутија црв. остија	3—3 „ Одбор.

15. Новембра 1867.

Вуку се велике срећке, основане од кр. баварске владе и ујамчене у суми од 4 милиона 80,544 фр. у сребру.

Међу 250,000 добитана налазе се три велика добитка по 25,000; 6 по 20,000; 4 по 18,000; 8 по 16,000; 1 са 15,000; 1 са 14,000; 8 по 12,000; 23 по 10,000; 8 по 8,000; 8 по 7,000; 8 по 6,000; 15 по 5,000; 1 по 3,000; 50 по 2,000; 51 по 1,000; 98 по 500; 3 по 200; 505 по 100; 990 по 50 и т. д.; и 9 фр. као најмањи добитак сваке изгучене срећке.

Подписани даје за овај пут једну целу срећку (лоз) за 1 фр., 6 срећка за 5 фр., 13 срећка за 10 фр. и 27 срећка за 20 фр. а. вр. у банкнотима.

Наручбине изврцују се брао за послане новце; свакој наручбини прилаже се са званичним преглед срећка, и пошто се извуку ниће се бесплатно листа извучених срећка сваком учеснику.

За набавку срећка ваља се обратити на ову адресу: J. Вреуша Handlungshaus in Frankfurt a. M. kleine Bockenheimergrasse. 9.

(Наша девиза! ПОШТЕЉЕ И ИСТИНА трају најдуже) КОШУЉЕ из сопствене фаб. од правог платна фино у жици и добро за износ, руком шивене, помодни и лепостојећи крој, ЈЕВТИНИЈЕ И БОЉЕ бити неможе! све та својства уважена на ИЗЛОЖБИ НАРМСКОЈ и приповијата од хиљада муштерија

МУЖКЕ кош. од рум. пл. средње фино е. 1 60 до ф. 2, фино е. 3. фанија е. 4. најфанија е. 5. молим лебљину голг врата послати нам.

ЖЕНСКЕ кош. од румб. пл. е. 1.60, шлинг. е. 2. (од батист пл. богато руком везане, фино е. 3 до ф. 3.50, фанија е. 4, најфанија е. 5.

50 риви ¼ широк тежко румбургер платно фр. 20, 22, 24, 26, 28.

50 риви ¼ шир. фино у жици и добро за износ батист пл. е. 30, 32, 34, 36, 40.

ЕСПАИ се пиље са Nachname (србска писма србски се одговарају.)

(АДРЕСА) A. S. KRAFT wollzeile Nr. 9. vis-à-vis der Post Wien im Wäschwaren Fabriks-Depot. КОМИСИОН Ствариште у Пешти! Стварање кроја у Паризу. 4—8